

Opgraving Het Vergulde Paard te Koedijk

De Gouden Engel

Op 14 oktober 1997 brandde aan de Kanaaldijk 212 te Koedijk (gemeente Alkmaar) het café-restaurant "Het Vergulde Paard" tot de grond toe af. De geplande herbouw van het pand was voor de afdeling aanleiding tot een archeologisch onderzoek, dat plaats vond van 16 november tot 22 december 1998. Aangezien de vondsten nog moeten worden uitgewerkt, volgt hier een voorlopig verslag.

De oude kern van Koedijk Dankzij het werk van onder meer J.P. Geus, die vele interessante artikelen en een boek schreef over historische onderwerpen binnen Koedijk, weet menig Koedijker mee te praten over de geschiedenis van het dorp. Ook het café zelf is in deze artikelen meermalen onder de aandacht gebracht. Over archeologische kennis binnen Koedijk beschikten we tot op heden echter niet of nauwelijks. Een systematisch uitgevoerde opgraving had nog niet eerder plaatsgevonden in Koedijk.

Uit historische bronnen blijkt dat Koedijk ontstaan moet zijn rond 1300. De inwoners van het dorp Vronen werden verbannen naar deze plaats aan de Rekerdijk, als strafmaatregel voor hun opstand tegen het gezag van de Graven van Holland. Tijdens de opgraving zijn inderdaad overblijfselen aangetroffen uit deze vroegste geschiedenis van Koedijk.

Het café stond op een natuurlijke verhoging in het landschap die extra verhoogd en geëgaliseerd is met verschillende lagen vette klei. Deze huisterp ligt tegen de huidige Kanaaldijk. Aan de achterzijde (in het oosten) werd de terp begrensd door een noord-zuid georiënteerde sloot. In de oudste opvullagen van deze sloot is een grote hoeveelheid aardewerk uit de periode tussen ca. 1300 en 1350 aangetroffen, waaronder een groot aantal (fragmenten van) handgevormde kogelpotten met "borstelstreek-versiering", vroeg grijs- en roodbakend draaischijf-aardewerk van lokale makelij en steengoed uit Siegburg in Duitsland.

Enkele incidentele resten uitgezonderd, zijn sporen uit de tweede helft van de 14de eeuw tot en met de 16de eeuw vrijwel geheel verstoord door grondverzet in latere perioden. Uit de daaropvolgende perioden is meer bewaard gebleven.

Horecabestemming sinds mensenheugenis

Op de plek van het afgebrande café stond reeds in 1596 een herberg genaamd "De Witte Valk", later kortweg "De Valk" genoemd. Deze naam bleef ruim anderhalve eeuw in gebruik. Tussen 1764 en 1802 wordt de naam gewijzigd in "Het Vergulde Paard". Tot op heden is deze laatste naam niet meer veranderd. Op deze locatie heeft derhalve ruim vierhonderd jaar achtereen een herberg gestaan. De opgraving bood een unieke kans op een kijkje in vier eeuwen bedrijfsvoering en leven in een dorpsherberg, mits de bodem in later perioden niet teveel verstoord zou zijn.

Tijdens de opgraving zijn verschillende fasen van aanleg, verbouwing, sloop en herbouw aangetroffen. De oudste aangetroffen reconstrueerbare fase stamt uit de late 16de of de vroege 17de eeuw. Het gaat om een bijna vierkante huisplattegrond. Dit gebouw stond op een bakstenen fundering en had bakstenen muren, hetgeen toch opmerkelijk mag heten voor een dorpsherberg in een periode waarin de meeste huizen aldaar nog uit hout waren opgetrokken. Gezien de datering van de funderingsresten, moeten het de resten betreffen van de eerste fase van de herberg De Witte Valk.

*Hotel
"Het
Vergulde
Paard"*

Omstreeks het midden van de 18de eeuw is dit gebouw tot en met de fundamen-

ten afgebroken en is hiervoor een iets breder en langer pand in de plaats gekomen. Dit bevestigt de veronderstelling van Geus, die in schriftelijke bronnen aanwijzingen vond voor een herbouw kort na 1730. Dit pand is afgebeeld op een tekening uit 1744 door H. de Winter. Van dit 18de.-eeuwse pand zijn ook meerdere binnenmuren gevonden, waardoor er mogelijkheden zijn voor de reconstructie van de indeling van het interieur. Vermeldenswaardig is voorts de vondst van twee 18de-eeuwse afvalkuilen, waaruit honderden voorwerpen van aardewerk en glas zijn geborgen. De voorwerpen in deze kuilen geven een beeld van het servies van de 18de-eeuwse herberg. Het kookgerei betreft hoofdzakelijk grote pannen van roodbakend aardewerk, het geen duidt op een herberg met een eenvoudige doch voedzame maaltijd op de kaart. Ook het tafelservies en drinkgerei duidt op een minder draagkrachtige klantenkring.

Tot omstreeks 1900 is het 18de eeuwse pand in hoofdvorm bewaard gebleven. Wel hebben er enkele inpandige verbouwingen plaatsgevonden en is aan de achterzijde in de late 19de eeuw een keukentje aangebouwd, waarvan o.m. een stookplaatsje en een waterkelder zijn aangetroffen.

14 oktober 1997, Café 'Het Vergulde Paard' gaat in vlammen op.....

Guus van den Berg

Literatuur:

Geus, J.P. 1989: Uit de historie van Koedijk, afl. XXX;

in: **Coedijcker Ban** (uitgave Stichting 't Zuydoutaerlandt), november 1989, p. 1.

Geus, J.P. 1990: **Uit de historie van Koedijk en Huiswaard.**

Van 1300 tot 1972. p. 7.